

טמטום ושמו תגמול

גאת אורי אבנרי

את הסתירות, הנחית מכה על כל צבא ערבי בנספרו, בזה אחר זה. מדינות ערב נאלצו לחתום על הסכמי שביתת הנשק.

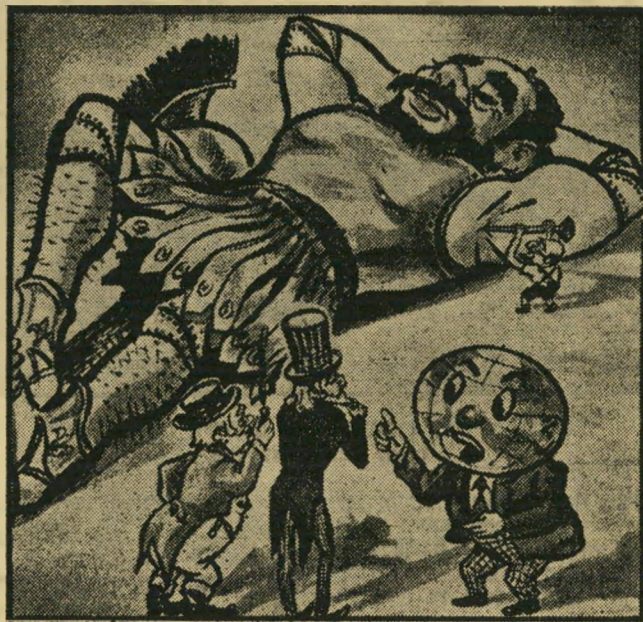
משך תקופת המלחמה לא הציבה ההנהגה הלאומית מטרה פוליטית ברורה לכוחות הלוחמים. הרעיון הפוליטי היחיד היה ירושת הפסורה: להגן על הרכוש והנפש. אולם ההנהגה לא הפעילה את צבא כדי ליצור בסיס לשלום אחרי מלחמה, בדרך זו או אחרת. שום קו מדיני לא הסתמן באופק. שיכורה מן הנצחון הראשון של הנשק העברי מאז ימי החשמונאים, הלכה ההנהגה הפוליטית לישון למחרת הקרבות, משוכנעת שהכל בא על מקומו בכי טוב.

זוהי כותרת מרגיזה. בשם התגמול בוצעו פעולות מפוארות מבחינה צבאית, עמדו אנשים מול פני המוות. קשה להתמודד עם מושג שקודש בדם לוחמים. אך חובה היא לעשות כן. זה שנים נטוש ויכוח על "תגמול" ועל "אקטיביזם". נוצרו אסקולות שלמות בעד ונגד. סערו מאבקים בין המפלגות. ובתוכן, קם שרת מול בן-גוריון, לבון מול שרת, טבנקין מול יערי, פלוני (צנורה 1) נגד אלמוני (צנורה 2).

כך נוצר הרושם כאילו קיים ויכוח רציני על מדיניות לאומית, ויכוח המסוגל לספק את המענה לתביעה הגדולה של התקופה. ולא כן הוא. כי המושג "תגמול", כחברו המושג "אקטיביזם", הוא מושג ריק מכל משמעות מדינית. תומכיו ומתנגדיו כאחד נערכים לקרב על טחנות-רוח, ששום ענק אינו מסתתר בהן. ויכוחם דומה למסך עשן המסתיר את העדרו של פתרון כל שהוא.

המלך תגמול הוא ערום, והגיעה השעה להעני ולבטא זאת בגלוי.

משני עברי הגבול

העולם לדור סאם: „אולי תרכן את ידך שעשועיך“ (אחר: סאטה, קאהיר)

פאנק לרא הנה

פעולה מלחמתית אינה יחידה בפני עצמה, בלתי תלויה בשום תופעה אחרת.

המלחמה היא, לפי ההגדרה הקלאסית, המשכה של מדיניות באמצעים אחרים. מדויק יותר: ה' מלחמה היא שימוש באמצעים אלימות לשם השגת מטרת פוליטית מסוימת.

ביום בהיר אחד מחליטה מדינה פלונית שאין ב' כוחה להשיג את מטרתה באמצעים שלום. היא ר' צה לכבוש לעצמה "שטח-מחיה". היא זקוקה ל' "מוצא-אלהים". היא רוצה "מקום-מתחת-לשמש", היינו במושבות. היא זקוקה לחמרי-גלם, או לשו' קים, או לארצות-הגירה, או לשטח-קליטה. או היא רוצה להשמיד בעוד מועד יריב הנמצא בסימן עליה. כל אלה מטרת שגרמו בהיסטוריה למלחמות.

או, להיפך, מדינה מותקפת עלידי יריבתה. היא משיבה מלחמה שערה, תוך קביעה מטרה מדינית ברורה: למנוע בעד האויב לכפות את רצונו עליה, לשבור את מרכז כוחו, ליצור תנאים לשלום.

מדינה, הלוחמת למען מטרה ברורה כזאת, מטבע הדברים ששחטת לבחור לעצמה את אמצעי-הלחי' מה ואת שדה-הקרב המתאימים ביותר לביצוע מטרה זו. היא תנסה לטול את היוזמה ליריה. האיסטרא' טגיה שלה כפפה למטרותיה הפוליטיות. רק לאור מטרת אלה אפשר בכלל לדון אם זו נכונה או מוטעית, פסולה או מוצדקת.

ואילו פעולה מלחמתית, שאינה כופה לשום מטרה כזאת, שאינה מודרכת עלידי שום מדיניות ברורה, אינה אלא טאנק ללא הגה. הרומם יוד' ואויב כאחד; גולם הסר-גשמה שקם נגד יוצרו.

האיספראסניה של פשמישל

משך 1813 שנה, מימי מרד ברי-כוכבא עד מלחמת תש"ח, לא ניהלה העדה היהודית שום מלחמה. מחוסר בסיס לאומי ומולדתי, לא יכלה להציב לעצמה מטרת פוליטיות, ממלא לא יכלה להיאבק עליהן בצורה כל שהיא. היא היתה קרבן לרדיפות ולפוג' רומים, עברה את מדורי ההשמדה והאינקוויזיציה. היא לא לחמה.

בפורה, באודיסה ובפשמישל, מול נחשול הפוג' רומים, נולד רעיון "ההגנה העצמית". מטרתו הי' תה להגן על הנפש והרכוש, לא להשיג כל מטרה פוליטית עצמאית.

רעיון זה הובא, יחד עם שאר מסורות אודיסה ופשמישל, לישוב הארצישראלי החדש. ארגוני ההג' נה השתדלו להבטיח את בטחון החיים והרכוש מול פורעים. בינתיים התחדדו היחסים עם השלטון הזר, ונולדו הצורות השונות של טרור. בא הויכוח בין "הבלגה" ו"הגבה", שהוא האבסטיפוס של הויכוח הנוכחי בין "תגמול" ו"אי-תגמול". אולם שני המ' שגים כאחד שייכים לעולם-המחשבות של הגטו, ל' תנאי-הקיום של מעוט קטן ומפוזר, לא למחסר-הכ' לים של מדינה ריבונית.

אלא שבינתיים נוצר בארץ הבסיס לחיים ממלכתיים. הוא מצא את ביטויו הסמלי בכוח העברי המגויס העצמאי הראשון מאז ימי ברי-כוכבא, הוא הפלמ"ח. אולם קצב התפתחות הכלים הממלכתיים, פרי המציאות החדשה, הדבירו את קצב התגבשות המחשבה הממלכתית, שרי מסורת האבות. סתירה זו בין רוח המנהיגים לבין יכולת פקודיהם היתה התופעה העיקרית של חמש-עשרה השנים האחרונות.

המבחן הגדול בא בשנת תש"ח. עם הכרזת המדינה פלשו חמשת צבאות ערב לארץ. מטרתם הפוליטית הרשמית היתה לשים קץ לעצמאות המדינה, לצרף את שטחה למדינה ערבית. למרבית המול, היתה לכל אחת ממדינות ערב, נוסף על כך, מטרה פרטית משלה, ססתרה את מטרת חברותיה.

לתוך בקיעים אלה בחומה הערבית החדיר צה"ל בסקחות את מנוף הנצחון. הוא ניצל

לפי בחירת האויב

מול איסטראטגיה מחוכמת ומחושבת זו לא גיל' תה ישראל אלא מדבר של מחשבה פוליטית, ישימון של רעיונות, ציה של כוח-רצון. האקטיביסטים' בניכול הציגו לראחה את רעיון-הגנל של ה"תגמול". הנאטיאקטיביסטים לא הציגו אטילו רעיון-גנל.

מה זה "תגמול"? פירושו: אם היריב מתקיף אותך, לשם השגת מטרתו שלו, במועד שהוא בוחר ובמקום שהוא בוחר — החור לו אתה מכה דומה, היינו במועד שהוא בוחר ובמקום שהוא בוחר, ללא כל מטרה פוליטית משלך.

פעולה כזאת יכולה להרים את המוראל המקומי, לתת סיפוק ללב, להפגין יכולת צבאית. אולם אין היא יכולה לשמש שום מטרה פוליטית. משום כך, לאור המושגים הקלאסיים של תורת-המלחמה, הריהי פעולה מסרת-משמעות, פעולת-הבל.

רעיון-התגמול הוא שריו מימי הגטו, שהתאים לתקופת הטרור וההגנה-העצמית של מעוט יודי קטן במדינת-המנדט. למדינה ריבונית הוא בושה.

לשם מה לתגמול?

רעיון-גנל זה יכול היה לפרוח מפני שאין קיימת כיום לעיני צמרת המדינה מדיניות לאומית החותרת למטרות לאומיות ברורות.

במיסמכים רשמיים מרבים לדבר על השגת שלום רשמי עם ממשלות ערב, כאילו היתה זאת מטרה רצונית. אולם זוהי אחיות-עיונים. שלום רשמי אינו משנה דבר. יחמתו המצרים ברודוס על חוזה-שלום במקום על הסכם שביתת-נשק, יכלו המצרים כיום להמשיך בחרם הכלכלי, במאבק הפוליטי וב' מלחמה-הועצרה כאות נפשו — הרי אותו מצב עצמו קיים בפניות אחרות של העולם.

אם רוצה ההנהגה הלאומית לצאת מן המבוי הס' תום בה היא נמצאת מאז המלחמה, להציג לשרותיה האזרחיים והצבאיים תפקידים בעל-תוכן, הרי עליה להחליט קידם כל מה מטרתה. נהג של מכונית ייטיב להחליט לאן לנסוע, לפני שילחץ על דחשת הבנוין.

● יכולה היא להחליט שאין מגוס מהכרעה צבאית סופית בין ישראל וארצות-ערב. מדיניות זו תוביל בהכרח למלחמה-מועצת לאורך כל גבולות המדינה.

● יכולה היא להחליט כי כדאי לדחוק את הקץ, לשבור לפי שעה את האיסטראטגיה הערבית עלידי מיבצעים צבאיים מוגבלים, כגון כיבוש רצועת-עזה והמשולש. כמעט בטוח כי בתנאים הקיימים תוביל גם דרך זו למלחמה טוטאלית לאורך כל גבולות המדינה.

● יכולה היא להחליט להפעיל את כוחה כדי ליצור בתוך ארצות-ערב תנאים שיאפשרו שיתוף-פעולה בין עמי ערב וישראל, עלידי חתימה תחת משטרים ריאקציוניים, סיוע לכוחות יודיותיים ומתקמים, תמיכה עקבית בשאיפות הלאומיות של הערבים (סואץ, מארוק) ורכישת אמונם במרוצת השנים.

כל אחת משלוש הדרכים האפשריות האלה סותרת את רעותה. אולם לאור כל אחת ואחת מהן רעיון-התגמול הוא אחילי ומויק. הוא מאפשר לאויבי ישראל להכתוב לה את דרכי-לחמתה. והוא מאסר למנהיגי ישראל ערב הבחירות לביים ביניהם ויכוח-יסיק במקום שלא קיים בו אלא אסטרטגיה מחשבתית משותפת.

יותר בקוד רם: אינני שומע!

(סעריב, תלאביב)